

SINOPSIS DEL SIGLE XV

EL RENAISSAMENT

ENTRES las darreres ciutats moriscas queyan en poder de las hostes dels Reys Catòlics Ferrán i Isabel queyan també els últims baluards de la civilització implantada pels descendents d'aquell intrèpit Almazor qu'enjunyiren a son carro de triomf a quasi tota la península ibèrica; amb el triomf de la creu sobre la mitja lluna; el desenrotll dels primitius raigs d'aquella brillant aurora del despertar de l'intel·ligència, adormida per la llarga i tenebrosa nit de l'Edat Mitjana i qu'es coneix am l'expressiu títol de *Renaixement*.

LA IMPRENTA

Allà en els països del Nord poc abans de la primera meitat del segle XV, las creixents necessitats d'esbrinarho tot, l'ansia de saber, d'acumular coneixements, havia fet neixre un dels invents qu'ha produhit més beneficis a la humanitat. Poc ens importa que fos Coster, segons uns, y Gutenberg, segons altres, qui donà forma pràctica y positiva a n'aquest invent. La qüestió fonamental és qu'es donà realitat o forma a una invenció generalment demanada pera satisfer las necessitats cada dia creixents que la humanitat sentia pera possehir materials que l'ajudessin a sortir del caos que la intolerancia religiosa y el despotisme feudal havian format.

Mes aquí hem de ferhi constar qu'a l'analisar aquest invent ens trobem am infinitat de materials dispersats per tot arreu, que, encara que imperfectes, eran l'embrió de la imprenta, materials que cada hu per si sol no resolia de cap manera el problema, esperavan l'impuls d'un esperit sintètic qu'els hi dongués forma. Aquet fou Gutenberg; reculli tots els elements, els combinà, y resultà la imprenta. Podia creures ell y sos contemporanis qu'arribés a ser lo qu'es avuy? No solsament ho posen en dup-e, sinó qu'ho neguem en rodó. Las persecucions de que fou víctima y la llegenda que sobre dita invenció va formar la ignorancia de las masses, instigada pel fanatisme dels frares, demostren la opinió nostra.

EL DESCUBRIMENT D'AMÉRICA

¿Fou Colon qui primer descubri el continent que més tart fou batejat amb el nom d'América?

No. Colon mori ignorant qu'hagués descubert un nou continent, en primer llog; en segon llog, quan en 1492, y després de la rendició de Granada, els reys Ferrán i Isabel li facilitaren els fonsos pera armar la expedició, portava las cartas geogràficas que ja dos mariners espanyols li facilitaren, puix qu'a conseqüència d'un gran temporal feren arribada a unas islas desconegudas; en tercer llog, qu'els marinos del nord d'Europa, dedicats a la pesca del bacallà y de la ballena, feya ja molts anys que conexian el banc de Terranova y la Islandia; y, per últim, no podria ser una hipòtesis molt probable que l'antiga llegenda de la Atlàntida fos la llegenda d'América?

De totes maneres Colon cridà la atenció de tot el món a conseqüència del seu primer viatge, excitant la emulació de tots els marinos y donant per resultat el descubrimient d'un continent ignorat.

INVESTIGACIONS

Com la deria de quasi tots els monarcas d'Europa ha sigut sempre fersre els amos de la India, al objecte, no solsament d'engrandir son poderio, si que també d'aprofitarse d'aquell immens tros de terra, que produheix per si sol tot quan la imaginació mes exigenta pod arribar a demanar, no sols en vegetació, a pesar de ser la més exuberant y mes esplèndida de la terra, si que també en maravillas produhidas per la mà del home, d'aquí que fos acullida, després de moltas instancias, la súplica de Colon. L'idea era buscar per Occident el pas qu'havia de fer qu'els barcos europeus anessin a la India, y qual pas era tancat per Orient.

A bon segur que si llavors hagués sigut obert l'istme de Suez, l'istoria no resaria ni una paraula de Colon.

En prova de que Colon ignorava lo que descubri, y que, creyente que las islas que trobava eran com una especie d'avansada de l'Asia y que una mica més enllà hi havia lo que buscava, batejà las islas amb el nom genèric de *Indias Occidentals*, y a sos habitants amb el nom de *indios*.

PREPARATIUS PER LA CONQUISTA

Després d'haver sigut enderrocat l'imperi de la mitja lluna, se feya de tot punt precis donar ocupació als sentiments belicosos d'un poble que ja feya set sigles que venia educat per la guerra. No s'improvisan de qualsevol modo las costums, y menos encara llavoras. El transformar de cop y volta un poble y ferlo passar de militar a pagès, ó viceversa, es, com ja havem dit, impossible; tant es aixis que ja existia el projecte d'armar una creuada y reconquistar a Jerusalem de mans dels moros.

Varias complicacions politicas per una part y la mort dels Reys Catòlics per altra, feren impracticable aquet pensament, y es dirigi la vista als immensos territoris que cap a l'Occident els marinos de quasi totes las nacions d'Europa anavan descubrint cada dia.

EL PREMI DE COLON

No es necessari que repetim las peripecias que passà ni las ingratuses de que fou víctima, sobre tot per part dels Reys Catòlics: en ell es repeti el fet de qu'el treball útil que feu se li pagà am la més ignominiosa persecució.

La sola taca, taca negrissima per cert, que cau demunt la seva historia, deixant apart son fanatisme, que no minvà a pesar de las burlas de que fou objecte, abans de son primer viatge, per las eminecias de la Iglesia, es la d'haver sigut el primer trañcant d'homies en las personas dels naturals d'aquell país y que fossin portats, junt am varios productes y algunas especies d'animals, a Europa com a demostració de la veritat de l'istoria que feya d'aquellas terras.

LA CONQUISTA

La possessió de nom ja era feta: faltava, doncs, ferla efectiva. Cortés a Méjic, Alvarado a Guatemala, y Pizarro al Perú, foren els encarregats d'executarla.

A tenir l'estro poetic de l'eminent cantor del segle XIV, Jorge Manrique, cantariam am el seu inimitable estil lo qu'es feu d'aquella esplèndida civilització del poderós imperi azteca y de l'organissació igualitaria d'aquell no meos dilatat y poderós imperi dels Incas.

Planas plenas de llot y de sang es lo que predomina. Alvarado ja comensa, a las ordres de Cortés, a demostrar son caràcter altiu y sanguinari, provocant a Méjic els terribles successos d'aquella cèlebre *Noche triste*, ahont faltà tan poc pera que hi morissin tots els expedicionaris. Més tart, quan estigué encarregat de la conquesta de Guatemala, sellà la seva obra am una infinita serie de crueltats é infamias. Pizarro al Perú s'ens presenta el tipo mes carregat de malas passions y de vicis: sense reunir cap de las bonas qualitats d'un general de mitjà sentit comú, reuneix tots els defectes de la hiens; y fins a Cortés, el tipo més digne dels conquistadors, li alcanza responsabilitat per haver produhit més derrament de sang de la qu'es feya necessaria.

DEDUCCIONS

De tot lo que precedeix s'en pod deduhir: Primer: Que no fou Colon qui primer descubri l'América. Que feu com Gutenberg, que, recullint materials dispersats en varios punts, produhi la imprenta. Ell, recullint noticias de viatges y aferrantse a las teorías de que la terra era rodona, buscà el pas de la India, trobantse am un continent que ja era en part conegut, si bé per molt pocs.

Segon: Que, segons autors que mereixen enter credit, fou el primer qu'esclavissà als indigenas americans, tent negoci am la seva venda.

Tercer: Que vinguda l'època de la conquesta, els conquistadors no hi portaren res de profit per progress y major civilització dels naturals, sinó tot lo contrari: destruiren la civilització que van trobar, sometentlos de pas a la tutela y a l'embrutiment de varias collas de

frares fanàtics é ignorants qu'els educaren pera apagar las ansias de llibertat, fentlos soportar sense protesta la tirànica esclavitud dels seus dominadors; y

Quart: Que Europa en general, y Espanya en particular, si bé tragueren trossos immensos d'aquells paisos, trossos qu'al fi y al cap no han fet mes que contribuir al embrutiment dels dominadors, en cambi son responsables devant de l'istoria de tot lo dolent que alli succehi, y sobre tot de l'extermini d'aquelles rasses que no havian comès més delictes qu'habitar aquellas terras.

Deixem, doncs, que cantin hipòcritas alabansas a Colon els descendents d'aquells que l'escarniren; deixem que l'honrin am festas esplèndidas aquells que ho fan am diners que no han guanyat amb el seu treball, sinó fent treballar als esclaus de la xurriaca ó del salari, segons siga el color que tingan; deixem qu'els governs el coluquin en el pinàcul de la gloria, a pesar de qu'en vida van empresonarho, provocantli la mort prematurament. La humanitat paga millor sempre els beneficis que se li fan. Una plana neta en l'istoria es cent mil voltas millor qu'els monuments mes ferts que pugan aixecarse, tota vegada qu'el temps qurteja, y per fi destrueix, totas las bases, per fortas que semblin; y l'istoria, mentres resti un cervell que pensi, cantarà l'himne de la immortalitat ó del despreci a que s'hagi fet per sas obras d'una ó altra mereixedor.

J. TORRENTS

AMÉRICA

No hemos de recargar este trabajo de vana erudición. Harto corren por ahí noticias más ó menos sujetas a método racional, y de autenticidad cierta ó dudosa, sobre los conceptos de tiempo y lugar que nos surven de tiempo.

Entre lo mucho que de América se ha escrito y se escribe en estos días, que parece agotar el asunto, aun queda un lugarcito para que el escritor revolucionario pueda colocar una idea original.

Y la idea es esta:

La América precolombina era insolidaria. Colón la atrajo a la solidaridad humana.

Ignoramos, porque los sabios no han podido reducir todavía a una afirmación evidente la multitud de hipótesis existentes sobre los orígenes de América, si aquel continente vivió siempre aislado geográficamente, como está en la actualidad, ó si fué desprendido de otras tierras ligadas al nuestro, ó que fueran sumergidas en las mares a consecuencia de trastornos geológicos; ello es que Colón nos puso en relaciones con otra humanidad, que así puede decirse por los hechos, aunque no pueda asegurarse otro tanto por su génesis.

Existía una solidaridad humana a través de los siglos en el mundo conocido desde los confines orientales del Asia hasta las Columnas de Hércules y las costas del Mar Tenebroso.

Un mismo pensamiento, con las transformaciones consiguientes, pudo agitar cerebros separados entre sí por las mayores latitudes conocidas y por los más largos periodos históricos: entre un fakir de la India y un fraile español hay, no sólo la analogía de vida contemplativa y de austeridad penitenciaría, sino también la derivación consiguiente originada por los Vedas sagrados, continuada por la Biblia y terminada por el conjunto teológico formado por la literatura de los santos padres. La misma correlación existe en el orden social y en el político, aunque modificada por la evolución y la transformación histórica; de modo que la sucesión no interrumpida de las generaciones fué paralela a la acumulación de ideas, de descubrimientos y de sucesos de todo género, que convertía a los habitantes de las comarcas que rodean el Mediterráneo y que llegan por el Norte hasta las costas del Mar Glacial en una sola entidad que se denominaba género humano.

América, no sólo no formaba parte de aquel conjunto colectivo, sino que hasta la época del descubrimiento se hallaba habitada por colectividades humanas, pudiera decirse por humanidades, que la mayor parte se desconocían recíprocamente, y las que se conocían se odiaban a muerte, y aquellos odios, más poderosos

que la famosa muralla de la China, impedian toda comunicació, toda solidariedad.

Dos civilizaciones relativamente adelantadas se encontraron en aquel vasto continente, Perú y Méjico, y ambas se ignoraban por completo, del mismo modo que desconocian la geografía del territorio que pisaban, ya que en este punto no llegaban sus conocimientos más allá de los límites de sus propios Estados. A la parte Sur del primero, al Norte del segundo y al interregno que los separaba encontrábase tribus, hordas ó pueblos que vivían en absoluto salvajismo ó que habían dado los primeros pasos en la vía de la civilización, donde los vecinos únicamente se conocían por la guerra impulsada por la idea religiosa de proveer de víctimas para los sacrificios, de la adquisición de esclavos ó de la caza de reses humanas para los festines antropofágicos.

El inca Manco-Capea nada sabía del azteca Huitzilopochtli, y sólo en la que fué Nueva España se tuvo una remota idea de la existencia de otras regiones y de otra raza en la tradición de Quetzalcoatl estéril en absoluto para la influencia social de los aztecas, aunque tan funesta para Moctezuma como favorable para el auzar Hernán Cortés.

Puede afirmarse en absoluto: en América no pasaba las fronteras el comerciante, agente internacional del cambio; ni el sabio, investigador de la naturaleza y propagandista incesante de los conocimientos adquiridos; ni siquiera el sacerdote, porque allí las religiones, más que sistemas cosmológicos y teogónicos, eran leyendas patrióticas; sólo las pasaban los ejércitos para entregarse á la matanza y á la devastación más desenfundada.

Han pasado cuatrocientos años, y la semilla de ideas aportada por las tres gloriosas carabelas á las regiones ignoradas hasta del supuesto creador de cielos y tierra ha producido frutos portentosos: el viejo mundo fecundó á la virgen América y la sangre de todas las razas se ha fundido y confundido en aquel hermoso suelo, produciendo razas nuevas llenas de virilidad y energía que van con paso aceleradísimo por la vía del progreso á la perfección del género humano ya íntegramente constituido. No hay allí rey alguno; la tiranía autoritaria ha de contentarse con la democracia. En el Norte, sobre todo, la ciencia se difunde hasta el punto de que los niños de la escuela saben más que nuestros doctores; la libertad ha emancipado á la mujer hasta lo inconcebible á los preocupados europeos; la religión se ha transformado en una filosofía y ha perdido toda intranquiedad mística; la industria y la agricultura se han desarrollado hasta convertir en tributarios suyos los mercados del viejo mundo.

Un vicio social importado de Europa es el único que, en lugar de atenuarse como todos los otros, se ha extremado considerablemente: la usura, y, por tanto, sus naturales consecuencias el capitalismo y el pauperismo; pero también es aquel el país de las grandes esperanzas revolucionarias, tanto por el valor y la conciencia de sus trabajadores, como también porque tal vez su burguesía es la única en el mundo capaz de cooperar por cálculo á la revolución social.

Los nombres de los hombres van en la historia unidos á los acontecimientos, del mismo modo que la inteligencia y la voluntad se une á los actos. Así hallamos el nombre de Cristóbal Colón asociado al glorioso descubrimiento de la América, y al unirnos al coro universal de alegría despertado por el Centenario saludamos con entusiasmo al fraternizador del género humano, al precursor de la solidariedad de los hombres, al hijo del pobre cardador de lana, á Cristóbal Colón.

A COLON

Salut, geni immortal per tots els segles! Salut, oh gran Colón! Tu, que d'aquí hont ets molt bé contemplas els barcos que hi ha al Port, y veus els pescadors qu'ans llargas canyas van a pescar pel Mar, tu, que d'aquí hont ets, dalt d'eixa espelma, et mostras gloriós, y á l'América amb el dit senyalas sempre sens tremolar el pols, tu, que d'aquí hont ets, calasat miras el nostre Port... hermo, que costa á la ciutat milions de perlas sense estar llest del tot.

tu, que desde aquí dalt, gosses de vistes que jo més d'algun cop, si acás he volgut se' á la teva altura m'hi valgut d'ascensor, y el gust d'está aprop teu m'ha costat sempre pagar quatre rals; tu, que desde aquí dalt, mila de tempestas tens de sufrir, Colón, sens teni' un subaquero en qu'abrigarte, sobretot per quan pious; tu, qu'en el monument, immóvil sempre, t'estás en aquest llog, y, t'has com un ray, prens la fresca, lassí tret ó calor; tu, que desde aquí dalt, joyós contemplas el molinien del Port, y veus que mar endins s'en van las barcas pera pescar el bo; si sabessas las fessas qu'et fan ara per honrar el teu nom, am quatre punts de mar et quedarias de veure els grans havells que per conmemorar el quart centenari s'han fet á discreció. Amb aixó, del qu'et lassin cas no en fassis, no en lassis cas, Colón, puist molta, per fustiar, lo que buscan es ferre herba for.

J. CASANOVAS VENTURA

Venne les carbes ones alimóti crivies ones i des quedi el mar sempre alçada del canion de les obres y per aixó una gran usura y pauperisme, sense que el Rey que és el poble de la ciutat, no pot fer res per a la ciutat de la ciutat.

LA LLETRA Y LA FIRMA DE COLON

QUAN tot lo de la vida íntima del célebre navegant resta poc menos que ignorat, la lletra y la firma de Colón han passat á la historia no oferint dupte en lo de poderlas considerar com autènticas.

L'autógrafo que va á la cabecera d'aquet treball es un fragment del Libro de las profecias, escrit de má de Colón, qu'existeix á la ciutat de Sevilla, y del que se n'acaba de fer un album en conmemoració del IV centenari del descobriment d'América.

Consignada la autenticitat de la lletra autógrafo de Colón, res més cal dir sobre ella. Mes no es aixis am la firma.

La firma de Colón es un verdader jeroglífic, molt propi d'aquella época en que per tot es buscavan y usavan simbolismes, pero que ningú desentanyaria si no busqués en las fonts de l'istoria son desciframent.

Totas las quatre ratllas plegadas que van al peu del autógrafo y que diuhen

S. A. S. X M Y Xpo. FERENS

constitueixen la firma entera de Colón. Varias son las interpretacions donadas á las tres primeras ratllas, mes la que passa per autèntica en tota la extensió de la paraula es la que dona l'historiador Joan B. Spotoormo, afirmant que signifigan *Salvum Crisito Maria Josep*, per la primera paraula la S sola de dalt y las altras tres per las ratllas segunda y tercera, fent d'inicial de cada nom la lletra de baix y de final la de dalt, per quina circumstancia s'explica que las lletres X M Y inferiors no portin punt y las S. A. S. superiors sí. L'interpretació llatina á aquestas inicials, doncs, resulta aixis:

S. Salva me S. A. S. Crisita Maria Ioseph. X M Y

Com á mera curiositat, no podem per menos que transcriure aquí las opinions d'altros historiadors sobre la significació d'aquestas inicials!

Serrus Sum Altissim Saluatoris que significa Soc esclau del Altissim Saluador. Salva me Saluator Adprent Succurrat que traduhit al catalá diu *Salvum Saluador, Ajutad, Socórrem.*

Sun Sequax Amator Serrus que vol dir Soc Constant Aymador Esclau.

Serraceno Subigat Aperiit Submoresc significan Obligar á fugir als muros. Salvaio Sanctum Sepulchrum traduhit per Salvaré el Sant Sepulcre, idea acriada per Colón am l'or que trobés á las Indias.

Y finalment, donante el valor d una paraula á cada una de las set lletres que analisem, un autor li ha donat la següent significació

Suplex Serrus Altissim Saluatoris Christus Maria Iosephus que significa Humil Serrador del Altissim Saluador Crisito Maria Josep, paraulas que no deixan de venir be pera precedir á la firma Xpo. FERENS.

Las lletres d'aquesta firma están presas las tres primeras del grec y las restantes del llati. Xpo. significa Crisito abreviat, resultant la firma Crisitoferens una variant del nom de fonts de Colón Cristófol, Christoforus en llati y Crisotoforo en italiá, l'idioma natal del gran navegant. Y com la part llatina de Crisitoferens significa portant, es traduhex la firma de Colón, variant de Cristófol, per *Portant la creu*, simbolisme perfectament enmotilat al caràcter místic del descubridor d'América.

An els documents oficials firmava Colón El Almirante, pero en tots els demés actes de la seva vida firmava com havem dit y significat, com es prova pel tros que á continuació copiem del testament é institució d'hereu que feu el célebre almirall á Sevilla el dijous dia 22 de Febrer de 1492:

Don Diego, mi hijo, ó cualquier otro que heredare este mayorazgo, despues de haber heredado y entrado en posesion dello, firme de mi firma, la cual agora acostumbro, que es una X con una S encima, y una M con una A romana encima y encima della una S despues una Y con una S encima con sus rayas y virgulas, como yo agora fago; y se parecerá por mis firmas, de las cuales se hallarán muchas, y por esta parecerá.

Y no escribirá sino El Almirante puesto que otros titulos el rey le diese ó ganase: esto se entenderé en la firma y no en su dictado, que podrá escribir todos sus titulos como le pluguiere, solamente en la firma escribirá El Almirante.

J. LLINAS

PASO Á LA CIENCIA!

El descubrimiento de América, como la invención de la imprenta, del pararrayos, de la electricidad, del vapor, etc., etc., son hechos altamente gloriosos para la ciencia.

Gracias á ella la humanidad ha caminado con paso lento, pero seguro, hacia su emancipación intelectual, no un antes sufrir su via crucis y dejar tras sí una estela de gloriosos mártires que á través de los siglos son enaltecidos á la vez que maldecidos sus verdugos.

Galileo indicando las leyes de la gravedad, la invención de la balanza hidrostática, del compás de proporción y la demostración científica del movimiento de la tierra; Franklin inventando el pararrayos; Gutenberg la imprenta; Newton el cálculo diferencial, la teoría de la atracción universal y el telescopio de reflexión; y tantos y tantos otros descubrimientos é invenciones como registra la historia, han venido á cambiar el modo de ser de las relaciones sociales, dado ancho campo á las investigaciones filosóficas y transformado la manera de producir sobre el planeta Tierra.

Y sin duda uno de los acontecimientos más salientes en el terreno de los descubrimientos fué el descubrimiento de América por Cristóbal Colón, que hoy conmemora España y América en particular, y en general todas las naciones civilizadas.

Y como no, si gracias á él se pudo comprobar prácticamente la esfericidad de la Tierra, dando con su viaje un golpe mortal á las llamadas Sagradas Escrituras!

Si las ciencias, aplicando sus descubrimientos á la industria, han realizado obras maravillosas, asombro del mundo, tales como el túnel de San Gotardo, el istmo de Suez, los cables submarinos, el fonógrafo, el teléfono, el telégrafo, y tantas y tantas obras como permiten cada día más borrar fronteras, acortar distan-

cias, y hacen vislumbrar, en no muy lejano período de tiempo, que la emancipación material del género humano será un hecho.

Ya se sienten los síntomas progenitores de una gran transformación social; la cuestión sociológica lo absorbe todo; todo se discute: Dios, propiedad, Estado, religión, patria y familia.

¿Quién ha puesto sobre el tapete esta cuestión? Los trabajadores. ¿Qué desean? Pues sencillamente que la ciencia se ponga al servicio de la humanidad y no del capital; es decir, que el caudal de conocimientos científico-industriales que hoy posee el capitalismo, que explota las artes y las industrias en beneficio exclusivo de la burguesía, creando el pauperismo, la miseria y el crimen, pase, con auxilio de la ciencia, a ser patrimonio de la humanidad entera, cuya base social sea el Trabajo.

¡Paso, pues, a la emancipación económica-social de los Trabajadores!

¡Paso a la Ciencia!

F. RUIZ

Madrid, Octubre de 1892.

VIVA EL CENTENARIO

Todo lo que de notable encierran las artes, las ciencias y la política, se preparan a festejar con júbilo tan fausta fecha. Celebrase hoy el cuarto centenario del descubrimiento de América.

Se glorifica uno de los hechos de más trascendencia en la historia de la humanidad; se presenta a Colón y a los Reyes Católicos como los elegidos por Dios para descubrir el continente americano, y, sin embargo, nadie más miserable, nadie más encañalado que aquellos que, para mengua y baldón de todos los hombres sensatos, introdujeron la odiosa Inquisición en España, decretaron la expulsión de los árabes y esclavizaron a los infelices habitantes del Nuevo Mundo.

He aquí lo que dice la historia: «En la isla de la Isabela, ó sea de Santo Domingo, pasaban de un millón los habitantes de ella, y en 1516 no llegaban a catorce mil los que habían podido sobrevivir a los penosos trabajos que los colonos les imponían.»

Esta decrecencia de la especie era el resultado del excesivo trabajo que la irraciable sed de oro de los colonos imponían a aquella desgraciada raza, acostumbrada a vivir independiente, y delicada por naturaleza. Los trabajos a que los dedicaban eran tan penosos, y tan bárbaro el tratamiento que les daban los representantes de sus Majestades Católicas, que ellos mismos buscaban la muerte como único remedio a poner fin a sus desgracias.

Gentes sencillas é ignorantes, no sabían que los que ellos llamaban *Ajnos del Sol*, y, por lo tanto, los creían superiores a ellos, era una partida de feroces caníbales que no buscaban otra cosa que el enriquecimiento suyo a costa de ellos.

La burguesía de hoy, consecuente con la de todos los tiempos, celebra estas fiestas con inaudito regocijo, y con sarcástica risa se burla de infamia tanta y crimen tanto como cometieran sus antepasados. Nosotros debemos también celebrar este día, pero no con regocijo y júbilo, sino con pena en el corazón y llanto en los ojos, pues hermanos nuestros fueron aquellos a quienes asesinaron cobardemente y con engaño, como nos asesinaron y esclavizaron a nosotros.

J. IBAÑA

Madrid, Octubre de 1892.

DIGRESSIONS COLOMBINAS

Superior empresa a mas forasas intellectuals considero el portar a terme la invitació d'escriure alguna cosa pel número extraordinari que té de formar época en la historia de LA TRAMONTANA; mes es tan gran el desitj que ting de que sobre aquestas festas del IV centenari del descubrimient d'América s'hi diga alguna cosa de vritat que sintetisi l'esperit de justicia que té d'informar tots nostros actes, que no pug per menos de forsar ma pobre inteligencia para estampar unas quantas digressions sobre aquest assumpto.

¿Fou Colón l'únic descubridor d'América? No. Els estudis qu'ell s'apropiá, y sens els quals a bon segur que no s'hauria atrevid a traspassar l'Océa, eran el resultat dels esforços de generacions passadas, ó siga d'antecessors de Colón.

¿Foren las Américas, ó siga una nova part del món qu'habítem, lo qu'el valeros navegant cregué haver descubert? No. Ell anava a la In-

dia per Ponent, y las terras que trobá las cregué qu'eran de las Indias, am quin nom las batejá, puix fins després de sa mort no se li doná a la terra descuberta el nom d'América.

Doncs bé: sent tot aixó cert, com es, ¿se justifica que quatrecent anys després, trobantse Espanya atravesant una crisis espantosa en qu'els suicidis per miseria y necessitat están a l'ordre del dia, se gastin nou mil duros en *tediums* a Barcelona é infinitat de millions en festas, banderas, embarcacions inútils y tota mena de disbauxa para llenzar diners? No. Las milionadas qu'es gastan para solemnizar un descubrimient de terreno degut més a la casualitat qu'a cap més altro factor, es la bofetada més inicua que pod donarse a un poble ignorant, oprimit, vilipendiat y famolenç.

A pesar de lo que deixém dit, ¿compèndriam enhorabona la rahó d'aquestas festas, si al realisar l'Espanya el descubrimient d'América hagües portat allí el benestar, la satisfacció, l'amor, en una paraula, la felicitat als habitants d'aquell ignorant continent; mes aixó fou tot al revés, puix qu'els naturals d'aquells immensos territoris, de relativament lliures qu'eran y vivint alegres y satisfets a sa manera, passaren a ser una cosa, una *proprietat* dels espanyols, qu'els enjuniyren a la més repugnant esclavitud moral y material. Dificilment en llog millor qu'en América y en els temps de la conquista pod haverse dit am més vritat y rahó que *la propietat es un robo*.

Avuy, doncs, no es fa més que celebrar el centenari del robo y esclavitud de tot un continent descubert a l'etzar, fent escarni de la miseria del pobre amb el despilarrament del fruyt de sas suors. La clase obrera, doncs, no té pas d'entusiasmarse per tal acontecimiento ni per tals festas, porque ella sols té de celebrar las festas que li aplanan el camí del progrès envers la Llibertat, Igualtat y Fraternitat humanas.

A. GURRI

.....

GUSPIRAS DEL PENSAMENT

Generacions que immortalisan uns gens en matan d'altres. Avuy s'immortalisa a Colón, vilipendiat en son temps, y es matan als mártirs de Chicago. Las generacions futuras immortalisarán aquestos.

Pera viure actualment bé, es necessari obrar d'una manera indigna de l'home just. La honradesa es avuy un obstacle pera el goig.

La llibertat posa al descubert las bonas condiciones y els defectes del individu, lo qu'es molt convenient de saber, tant pera utilisar las primeras com pera correctij els segons.

La rebeldia es la manifestació de l'home digne é ilustrat devant de tota injusticia.

Al neixce es contrau un compromís humanitari que no es compleix sino lluytant contra las preocupacions de la meteixa humanitat.

Es cert que la ciencia es el camí de la veritat; tampoç ho es menos que aquesta té un camí infinit.

El qui sab més es aquell dels homes que sab ser mes just.

Justicia no es donar a l'home lo que mereix sino lo que necessita, puix tindre el necessari fa just y justicia a l'home.

Avuy es torna la rahó a un boig del sigle XV. Però... ja quantes altres gens no es quita encara la rahó avuy!

J. MONTENY

.....

ELS RESTOS DE COLON

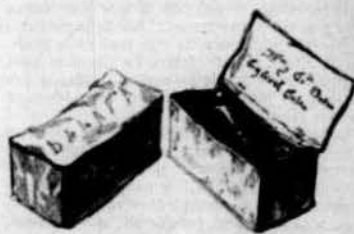
L'home qu'en vida no pogué trobar repós per la enveja de sos contemporans, tampoç ha pogut després de mort reposar tranquil en lo que li restava de forma humana.

Mort a Valladolid, sos restos en el sigle XVI foren transportats a la isla de Haiti y depositadas en la catedral de

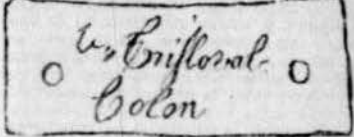
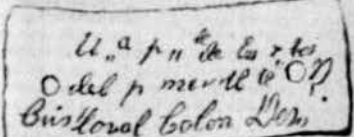
Santo Domingo, y en 1795 foren trasladadas a la Habana per disposició del govern espanyol.

Mes succehi que a Santo Domingo hi havia un canonge anomenat Ximenez, y per alló del amor al próxim, encar qu'es tractés dels restos d'un difunt com Colón, volgué donar la gran pifia als espanyols, y segons uns entregá els restos de qualsevulga mort, segons altres la meytat dels restos de Colón y un'altra meytat del primer cadavre que li va venir a mà, pero el cert es que mentres el govern d'Espanya té oficialment els restos de Colón a la catedral de la Habana, els ossos de Colón son avuy una incògnita com las verdaderas ratillas de sa cara y com la seguritat del poble ahont va neixce.

A Santo Domingo va trobarse una caixa de plom am restos humans y am las inscripciones qu'es poden veure en facsimil que reproduhim:

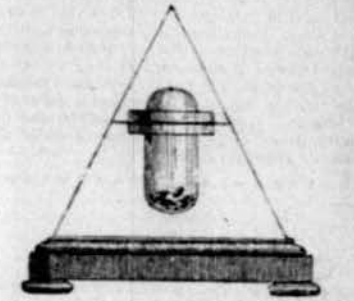
mes també es cert que dintre d'aquesta caixa s'hi trobá una planxa de plata am las següents inscripciones en sas duas caras:

Las abreviaciones de la cara primera diuhen *Una parte de los restos del primer Almirante Cristóbal Colon, descubridor, y en la segunda es lleigeix Urna de Cristóbal Colon*.

¿Per qué diu aquesta planxa *Una parte*, etcòtera? Aixó, quan menos, vol dir qu'els restos de Colón no son allí per enter. ¿Ahont sont doncs? Ecco il problema.

L'arcbisbe Rocco-Cocchia preté haver descubert per altra part els veraders restos de Colón en la catedral de Santo Domingo en 1877, y en 25 de Mars de 1880 en feu entrega a la universitat de Pavia (Italia), colocats en una piramideta de cristall de que n'es copia el següent grabat:

Y de tot lo que havém dit ne resulta la següent gran incògnita: ¿Ahont y quins son els veraders restos de Colón? Ningú pot assegurarho. Aixó é l'únic que hi ha de cert.

—LI.—

.....

CARTA A UN ONCLE CAPELLÀ

Barcelona 9 d'Octubre del quart Santinari del Colom
Estimat oncle de las mevas entretelas: Salut, pesetes i Deu sobre tot.

Amb aquesta febre continua de corre pels carrers com un ximple, perseguit per las musicas y balls de bastons, trepitjat, masagat y malmes per dins y per fora, pug assegurararí, moanen Llonza, que la disminució de salut s'em repara a tota la persona. Y si are hi afegim la camorra de afuixar quartos y més quartos del dematí al vespre, are per veure l'home gegant, ó las figuras de cera, ó l'Antona del Colom vista amb ullera, y comprar papèrots y aucas de sants ó de diables (Jesus, Maria, Joseph), resultará de tot plegat la plena confirmació de la sotregada que, a més de la salut, ha experimentat la butxaca en el present moment *Asatòric*.

Explicat això, passem à la descripció de LAS FESTAS, seguint l'ordre figurós del *Purgama oficial*, ja veus, oncle, ja veus si m'hi divertí!

Desde el sant y glorios dia de la Mercè fins à primers del mes actual, ja sab vostè que tot va concretarse à fer cúa à la copia dels Municipals, assistir am compungida devocó als solemnes ofícis de la patrona de la ciutat, amar després à tirar, llonguets à l'elefant y cacahuts als micos del *Parco*, tot això montat à cavall d'un roc de l'ajuntament, badoque-

ment desfilavan sús carrets-faroleros tirats per sos propis amos. ¡Valgam Sant Pau, la gent y quin modo de renegar!

¡Día 6. Qui va volerse divertir, vinga el carril y já Montserrat! Els vehins de Barcelona ja en tenian prou amb enollivar.
Día 7. Segueix el santíssim rosari à la montanya, amb acompanyament de fogs de bengala, bombas y cohets místics.
Día 8. De bon dematí els soldats bufa que bufa. Inauguració de l'encant de draps, guixos y mobles al Palau de Bellas-Arts. Al ser de nit, gran entfoll de tovallolas, calsas y mitjas negras al campanar de la *Catedral*.

¡Día 9. A las 9 de la nit havian de sonarnos vuyt cents flavios un rosari anomenat *Himne del Colom*. Per mal de caixa no pogueren resarli més que doscents homes y mitj.

Fins à las dotze, grans lluminarias amb acompanyament de la *marca dels Rellojitos*.
Día 9. Molt gasto de pólvora en salvas, à Monjuich. ¡Amb els quartos que costan n'hi avia per cantar am musica un centenar de misas!

Els cegos cantan pels carrers. Gran timo d'una corrida de la *Piazza de Toros* y à benefici dels revednors de las entradas. A la nit, espeterrant cabalgata, firmada per un bombo indio de la *Barcelonense*.

¡Día 10. De las tres à las deu del dematí, gran sàfeg y tronada à càrreg de las nuvoladas que venian de ponent. Llargs y espessos regalims vermells s'escoïrtan per las anémicas banderas dels balcones, ¡las pobretas s'anavan escolant! Vegi si feyan compassió, qu'un regidor molt competent am cosas de llustrina ja havia pensat am l'amparo dels paraguas.

Per las 9 de la nit va anunciarse una *professorassa de seducipias*. Tot Barcelona va estarse de *plannon* pels carrers, fins à mitja nit. ¡A las dotze puntual-

ment desfilavan sús carrets-faroleros tirats per sos propis amos. ¡Valgam Sant Pau, la gent y quin modo de renegar!

ment desfilavan sús carrets-faroleros tirats per sos propis amos. ¡Valgam Sant Pau, la gent y quin modo de renegar!

ment desfilavan sús carrets-faroleros tirats per sos propis amos. ¡Valgam Sant Pau, la gent y quin modo de renegar!

ment desfilavan sús carrets-faroleros tirats per sos propis amos. ¡Valgam Sant Pau, la gent y quin modo de renegar!

ment desfilavan sús carrets-faroleros tirats per sos propis amos. ¡Valgam Sant Pau, la gent y quin modo de renegar!

ment desfilavan sús carrets-faroleros tirats per sos propis amos. ¡Valgam Sant Pau, la gent y quin modo de renegar!

Acabo participantll qu'els delegats de las Repùblicas americanas han depositat una corona com un torrell de duro al *moniment* del senyor Cristòfol, com a símbol expressiu de la carinyosa armonia qu'ha de imperar eternament entre la falaguera Europa y la carinyosa América.

Molts recados a tots. Li he comprat las tres grossas de rosari y una resma de estampetas com la mostra. Aconsell tot lo que pugua y per tots els medis a la meua Tuya mentre dura tant llarga ausencia. Recados a la major dona.

Disposi del servidor seu y en N. S. J.
NOFRE LLONZA

CARTA A LA DONA

of la Tuya. La Junquera. Barcelona, Octubre, set.

Las festas del Sintonari, y abans las de la Mercè.

han portat serios disgustos al pobre senyor Pauhet.
Aquet barri sembla una oïlla; Barcelona es un infern; tots volen guanyar-ne el premi qu'ha promès l'Ajuntament. Homes, donas y quitaïlla, tothom capta pels carrers. Com es l'arcaldé del barri y coneix a tanta gent, el senyor Pau posa y baixa de tant xerrar perd la veu, repassa las escaletes allargant sempre el platet. Qui l'hi regala cinc cèntims; altres, l'olla ó be un cubell; un jutge paga las peras y la paciècia un marqués. Suma total: quatre duros, tres pessetas y un ralet.
—No hi fa res! Avant, quitaïlla, avant!—la el senyor Pauhet.
—Are veuréu, Nofre Llonza, els d'aquí, com ho petien!
—Valgan els peus de Sant Pere, Tusetas! Quin mohiment! Jo meteix m'hi arremangava amb el mes gran interès.
—Tu, Josep, porta l'escaia, clava un clau a la paret y penja las cadenas y els salomons de paper! Tu, Gregori, fea pastetas y retalla aquells bitllets; Ignasi! Porta la serral! Perico! Busca el martell! Vaja, tu, pensa comesta no t'estigues aquí dret! Cate, guarda, no adormirse. Vos, Nofre, portume vert.
—Aí dinar, dice la noya si quiere arruc ó fideus.
—Diga osté qu'ara ting teyna. Treu las banderes, Manel!
—Senyor Pau, diu el sereno si es pot destorbá un moment.
—No, no y no! Apa! Oh! Issa! Tira la corda, baylet!
Ep, noys! Vingan las cadenas! —Senyor Pau, vingui corrents, qu'els vahins del vintiquatre l'empyan an ganivets.
—Que s'estripin! Jo ting teyna. Clava, clava, Ramonet!
—La sekora le pregunta si prehere los fideus.
—Que s'en fassi un cataplasma! Que passa! Correu l'arrel! Illamps y trosos y dinamital!
En aquest precís moment emboca una conductora carregada de farcells. Els carreters no reparan an cadenas ni am papers y amb el temps de se un cigarro jor allo desapareix!

El senyor Pau perd l'oremas, voits vehins fan jo meteix, la quitaïlla marraneja, tothom crida pels carrers! Y en vista de tant desastre, passat el primer moment, l'arcaldé crida una junta deis amos d'establiment.
Tots discorren, tots berrinan, tots pensan: qu'es podra fer? El llauner, l'apotecari, el manyá, el sacolater, el forner, l'adoba-cossis, la saquera, el sombreroer, un que hi té tintoreria y el de las burras de llet, tots plegats se reuneixen a casa del sabater.
Aquet flaviu, per culetro, es elegit president de la respectable junta del guarniment deis carrers.
Comensa, doncs, com a tal fent una arenga als presents y alabantse las sabates que li surten del cervell.
—Un castell.—diu.—jo faria am botinas de badall, polsacas de dauradillo y borceguins am viuhets, pilans de nyinyol y pega amb enfilalls de llorer. El manyá fa la rialleta; l'apotecari, l'ullet.
—Ca, ca, ca!
—Que ja sab llargat!
—Te veyo!
—Y jo!
—Ca, barret!
Tots protestan, tothom crida, y entre els crits diu el forner: —Jo, senyors, mai m'está el dirho, pero ting grans pensaments! Figúrinte una cascada tota plena de llonguets: Al centro, un pa de nou lliuras, y entre columnas de vert tot de cocas ensucradas!
—Uy, uy, uy!
—Malu!
—Ja et veig!
—Zi qu'ez asercit, cagaína!
—Qu'ho regala aixó, vosté?
—Ja veurán: mai m'está el dirho, jo no ho faig per l'interès, jo ho dig perque... llamarra.
—Sí, vaja: no parli més.

—Ja ho hi dit!
—Ja m'ho pensava!
—Vaja un murri!
—Quin pillet!
—Aquí no ez tracta de momio!— diu, palpizos, el llauner.
—Jo ting penzada una cosa meza colozal qu'elz llonguets: colozal una canyerria am foras globar, després, fe' unar arcades de llauna am zerrilla y cantiretz; després...
—Ja! Mirat el frare!
Qu'es tonot!
—Ca, no pod ser!
—Protesto!
—Mai m'está el dirho!
Y un tartanut sombreroer s'enfila dalt de la tauia: —Somberos! Bo... bo... bolets! Jipi... jipi... jipi... japa!
Caca... caca...
—Per vosté, putiner!
—Quin penutal!
—Cua... cuadrupedi!
—Ruc!
—Ximplet!
—Zienzo!
—Corden, señores! yo les daré un buen concey — diu l'andalús de las burras: —Nadie pot, cual yo, ofrecer novedad más portentosa: yo haré un Colon de llet!
—Res d'aixó, fons de mistela!— diu crumet el llaverer.
—Jo posaria unas glassas de morat, grog y vermell. Aixó sí: molt ben tenyidas, assegura el tintorer.
—Écoute vous!—brama am forsa el caddeer, qu'en francès: —Je pour me gaver la vida, fare el burro, l'ansa, el peix et anssi la torturuga, le hipopotame et le chien.
—Jo faria carabelas am taulons y listonets.
—Més fortal foran de ferro.
—Apa, gana!
—Caballers!
Escollin el meu projecte.— diu am calma l'adroguer: —Am carmetios d'aquells llarcs faria un escut deis reys, sis Colons vermells, de sacre, voltats d'almiralls d'Arceny, molts indios d'anís de frare, penjats per tot el carrer, y al devant de la botiga un mondo ple de fideus am lletras d'anís de pusa que digués: «Bo y sabater»
—Ca!
—Be!
—Sí!
—Oh!
—Uhh!
—Jo protesto.
—Jo també!
—Qu'es pensa que som a Xausa?
—Caram, no faltava més!
—Oh monseñors! Moi farà el burro!
—Cristóbal Colon de yet!
—Dezeanyince: mole globat!
—Mai m'está el dirho: llonguets!
—Ferro, ferro!
—Fusta, fustal!
—Glassas, glassas!
—No: fideus!
Aixis cridan y fan bulla, impulsats per l'interès: ja s'axecan, ja es barallan, ja hi fan corre algun bolet. La veu de l'apotecari: ja s'imposa ostundent.
—Basta, ja! Gent hidrofòbica, reptillassos famoiens, qu'am mantos de patriotas nostras glorias profaneu! ¿Per que discusions esterios? ¿Per que crits? ¿Per que renega? ¿Si encara no teniu quartos per fe' un indio de paper!
—Vingan quartos, fem diposit: després ja projectarem. Faig cap de llista: cinc duros! Vingan quartos! ¿qui diu més?

Mutis mutis y am cantela x'ocapan tots al carrer; Am rabla el bon farmacèutic per terra llenca el casquet: el sol se tapa la cara, y am la llum, que del ponent pel ras del mar s'enmiralla, brilla el cim d'un monument pintat rojos de vergonya: las negras galtes d'aquell que va s'empirnas las butacaas am l'or del Nou Continent.

Vetaquí, Tuya, las festas: Ja ho pots dir per tot arreu els projectes prou abundants que faltan son diner!
—En tu pensa

Nofre Llonza.
Pintada: Cuida els porquets.
JOAN LLIBERT

LA PRESÓ

DEL DIRECTOR DE «LA TRAMONTANA»

El dijous de la setmana passada al matí, quan ja estava tirat y posat a la vista el número extraordinari, acudí a una citació del jutjat el director d'aquest periòdic J. Lluanas.

Com la escrivania qu'el citava tenia alguna de las denuncias de La Fulla, y creient que pera impedirli anar al Congrés de Lliurepensadors qu'actualment s'esta celebrant a Madrid serian capassos de tot aquets pares de familia... desconeguda que forman la moralisadora societat mencionada, acudí ja al jutjat nostre Director am persona de mes que reconeguda solvencia y regulars condicions legals pera poder fiansa, a fi de qu'es constituís en son fiador cas de notificarseli algun nou processament y senyalarli fiansa pera quedar en llibertat.

Y no va enganyansa l'interessat en acudir en tals condicions a la citació judicial. En l'escrivania de Solá del districte del Parque se li notificó un auto de processament per alguna de las denuncias de La Fulla, exigintse-li, pera quedar en llibertat, la exorbitant fiansa de TRES MIL PESSETAS en metálic.

Demaná el processat veure el jutje que tal auto havia dictat, y un cop en sa presencia li ensenyá els documents del hador personal que portava y sollicitó la modificació de la fiansa, passant de metálic a personal.

El jutje contestá qu'es demanés reforma del auto en forma, que vol dir presentar un escrit firmat per advocat y procurador, lo qual equivalia a tenir de passar a la presó alguns dias. Replicó el Director d'aquest periòdic que no es tractava de demanar reforma del auto sino modificació de la fiansa, que en tot temps es postestatiu del jutjat, y que ademés de lo perceptuat per la ley d'Enjuiciamiento criminal aboanavan la procedencia d'aquell recurs pera interposarlo de moment una infinitat de precedents ocorreguts a ell mateix en altres causas en diferents jutjats d'aquesta capital. Tot fou inútil: el jutje s'empenyá en que tenia que demanarse reforma del auto en forma pera poguer decidir sobre modificació de la fiansa. Desde aquest moment compregué ja el Director d'aquest periòdic qu'el jutjat estava predisposat a no accedir a res, y no volguent gastar més saliva,

després de ferli present al senyor jutje qu'ex tractava d'una causa per delictes públics y d'imprenta en qu'el ministeri fiscal no era part en causa y que ningú sostenia l'acusació, y que en son dia provocaria la averiguació legal de si estava ben ó mal comensat aquell proces, es retirá a la escrivania, ahont volguent apurar tots els recursos legals pera evitar passar a la presó, feu anar a buscar un full de paper de pobre, y es disposá a estendre la petició de reforma del auto en forma, que cuidaria al moment d'anar a recullir las hirms del advocat y procurador de nostre periòdic la persona que havia vingut al jutjat disposada a fer la fiansa personal.

Y llavors acudí altre dupte al escrivá: la de si en la petició bastava la firma del advocat y procurador del processat d'hiem que firmaven l'escrit en senyal d'acceptació ó de si era necesaria la presentació de poders notarials pera entaular tal demanda.

A pesar dels precedents qu'invocó el processat a favor de que no eran necessaris els poders anaren a consultarho al jutje. Y tornaren aconsellant al Director de LA TRAMONTANA que fes y firmés ell tot sol l'escrit no resant de reforma d'auto, sino tan sols de modificació de fiansa, y li seria admés.

Y així era lo que primer de tot havia demanat per el processat, y no se li havia concedit! Redactá allí mateix la petició demanant modificació de la fiansa oferint SIS MIL PESSETAS en personal, li fou admés l'escrit desseguida, pero... va contestárseli la frase judicial de se provera, que vol dir que sobre tal petició el jutje ja acordaria quan ho tingues per convenient dintre el terme legal.

Y passá a la presó el Director de LA TRAMONTANA J. Lluanas el dijous a quarts de dues de la tarde, després d'haver estat més de dugas horas apurant tots els recursos legals pera evitarho.

L'endemá divendres, al mitj dia, se contestá al qui s'oferia per fiador personal que havia sigut negada la petició, y que tenian de ser tres mil pessetas en metálic y res més pera que

sortís de la presó el dimoni gros de LA TRAMONTANA.

Avisadas las corporacions obreras adheridas al Congrés de Lliurepensadors de Madrid del fracas ocorregut a son delegat, tots qui més qui menos es cregué veure en aixó el premeditat intent ó la ma d'alguna influencia clerical pera evitar que en J. Lluanas anés a aquel Congrés, y am febre d'activitat se proposaren que no en sortís am la seva si algu aixó s'havia proposat, per més milionari que fos y per més influencia que tingués. L'espectacle del dissapte y diumenje passats ens consolán d'aquestas y moltas més penalitats que poguem sufrir y que jamay lograrán intimidarnos en sostenir nostras fermas conviccions y atacar las ideas contrarias que sostingan la més petita tirania. Gran número de companys van multiplicarse per tot arreu, las societats obreras abocaren sos fondos, el particular que tenia quatre quartos va recullirlos, alguns que no en tenian n'emmanlevavan, y aixis am l'ajuda de tots, corporacions y particulars, s'operá el miracle de recullir en 48 horas las tres mil pessetas exigidas com condició precisa pera quedar en llibertat el Director d'aquest periòdic y poder assistir al Congrés de Lliurepensadors de Madrid representant amb el company Torrents las trenta y pico de corporacions obreras catalanas adheridas.

Dilluns al matí es depositavan las tres mil pessetas al Banc d'Espanya, y a las 4 de la tarde sortia de la torre del carrer d'Amalia el processat de La Fulla.

Cap més consideració fem a lo qu'ens passí en el jutjat ni sobre la qüestió de la fiansa, ben segurs de que ja el lector endevinará tot lo que no podem dir.

Consignem, si, nostro més franc agrahiment a quants s'hán interessat pel resultat obtingut, que no ha deixat de ser un verdader miracle en aquestos temps y tractantse de gent desheretada de la fortuna, y repetim una vegada més que ni ens espantán persecucions ni ens dolen ni doldrán prendas de cap mena en la defensa de nostres justiciers ideals, mal tinguem devant contra nosaltros sols tot l'exércit de reaccionaris inhumans y despotas empedernits que am totas sas riquesas y poder ens vulga atropellar.

QUESTIÓ DE DRET

Am la presó de que fou victima el director d'aquest periòdic s'ha suscitát una qüestió de dret que convé dilucidar, plantejada pel primer periodista victima de las persecucions de La Fulla.

Al quedar instalat a la torre del carrer d'Amalia el Director d'aquest periòdic, lo primer que feu va ser dirigir una carta a El Diluvio y a La Publicidad plantejant aquesta qüestió.

El primer de dits periòdics la publicá el dimars de la present setmana y va dedicantli alguns articles pels qual resulta considerat arbitrari de tota arbitrarietat el processament de nostre Director per denuncias de La Fulla. El segon doná la noticia de la presó, pero no publicá la carta en que la qüestió de dret es plantejava. Y com dita carta la creyem sobradament important pera que la conegui la premsa avansada y el públic pera formarse opinió en la qüestió de dret proposada, la reproduhim en nostras columnas. Diu aixis:

Càrcel de Barcelona, 6 Octubre 1872.

Señor Director de El Diluvio.—Presente.

Muy señor mio y apreciable colega: Comparcien-do a una citación del Juzgado de instrucción del distrito del Parque de esta ciudad, se me ha comunicado esta mañana un auto de procesamiento por supuestas ofensas a la religión por medio de la prensa, exigiéndome tres mil pesetas de fianza en metálico para continuar en libertad provisional. He pedido en el acto modificación de la fianza presentando fiador personal de más que reconocida solvencia, y después de variadas peripécias que no son en esta carta para contadas, se me aceptó el escrito... pero contestándoseme se provera, sinónimo de pasar a la cárcel, desde donde escribo la presente, y de tener desde aquí que esperar la resolución que recaiga.

No es mi ánimo, señor director, al escribir esta carta-comunicación, quejar-me de lo que me haya podido suceder hoy en el juzgado ni mucho menos. Sé de sobras que los que profesamos ideas anti-religiosas, tenemos que estar dispuestos, y lo estoy por mi

parte, a sufrir esto y mucho más para que el mundo y en particular la España, no se vea, cual hoy, vergonzosamente supeditada al clericalismo y no chisto por ello. Lo que me propongo con esta carta es llamar la atención del público en general y de la prensa avanzada en particular, sobre ciertas anomalías judiciales que hoy pasan como moneda corriente en la persecución de mi periódico LA TRAMONTANA, y que creo entrañan una cuestión de derecho que a todo periodista de oposición que estime en algo su decoro profesional conviene dilucidar. El periódico LA TRAMONTANA se persigue SIN PARTE ACUSADORA. Ad, tal como suena.

Una sociedad subvencionada por varios millonarios barceloneses, que se dijo trataba de perseguir la inmoralidad, ha formulado multitud de denuncias contra LA TRAMONTANA por supuestos ataques a la religión, invadiendo las atribuciones del Ministerio fiscal que, hasta ahora, no ha denunciado ni uno de los veinte ó treinta escritos y dibujos que de los números de mi periódico correspondientes a Agosto y Setiembre últimos han denunciado los representantes de la citada corporación sus dísant moralisadoras.

Pues bien, a consecuencia de algunas de las denuncias formuladas en Agosto último sin hacer parte en causa los denunciados: a lo que he podido colegir, y sin intervención del ministerio fiscal, hásemse decretado el procesamiento y prisión preventiva que hoy me tiene en la cárcel, por no poder disponer a raja tabla de tres mil pesetas en metálico. Y ya tenemos planteada la cuestión: ¿puede estar la libertad de periodista a merced del primer garaván que para ganarse unos cuartos formule por sí su cuenta denuncias de escritos ó dibujos que el Ministerio fiscal ha considerado perfectamente legales? ¿Autoriza la ley de Enjuiciamiento criminal vigente el procesamiento por delito de imprenta sin parte acusadora? Y digo sin parte acusadora porque no se ejerce, a lo que parece, ni tan siquiera la acción popular, contra LA TRAMONTANA, por cuanto los denunciadores formulan la denuncia y desaparecen de la causa, según me ha parecido observar, tal vez para evitar las responsabilidades que en definitiva podrían caberles.

No, señor Director, que es hora de que el periodismo se ocupe de esta cuestión, máxime no tratándose por parte de la sociedad denunciadora de ninguna cuestión de moral, sino pura y simplemente de realizar persecuciones políticas por protestar éstas ó las otras ideas religiosas?

Esperando se ocupará su periódico de este asunto con la detención que merezca, suplicándole la inserción de esta carta y dándole las gracias por ello, es de V. atento s. s. y compañero.

J. Lluanas y P.

Com es pod veure am la carta que acabem de transcriure; es tracta de saber si la ley autorisa barrabassadas fullonas com la qu'el dijous de la setmana passada va cometre en la persona de nostre Director, processantlo per suposat delictes d'imprenta sense denuncia fiscal ni part acusadora en la causa.

A tants quants advocats havém consultat el cas nos de nostra opinió de qu'el jutjat en aquest punt, si no hi ha part acusadora, va equivocar processant, y que si els denunciants demanaven el processament, en quin cas feu be el jutjat, procedirà l'acció contra ells pel delictes de denuncia falsa y la petició de danys y perjudicis corresponents.

Aprofitant nostre Director sa estancia a Madrid am motiu de sa assistencia al Congrés de Lliurepensadors, consultaré el cas amb altres advocats, y a son retorn, si troba las opinions dels curials conforme am las sevas, comensaràn las gestions pera exigir las oportunas responsabilitats a qui correspongui, no potser am la esperansa de que es fassin efectivas, sino am la seguretat de deixar una vegada més probat que la ley a Espanya, en aquestos temps de govern de la gent d'ordre, está als peus del més repugnant caciquisme y dels més embrutits ricatxos, fent aixis política revolucionaria que no deixará en son dia de donarlos un que sentir als que ara es burlian de tot escudats am sa omnipotent influencia en todas las esferas del poder.

EL GENI Y EL PODER

El genio nació en la ment febrosa
 Y era qu'un nou món endit he via,
 Y del mar tenebrós ocults fent via,
 De las onas surgi la terra hermosa.
 La reina Isabel, tota joyosa,
 Sa reina també fou quand just naxia,
 Si el Geni de Colón la descubria,
 La dominá la reina Poderosa.
 Lo seu reynat perdut, aquella reyna
 Podria contemplar si avuy tornava;
 Qu'és el Poder injut aixó ens ensenya.
 L'obra del Geni, filla molt més dura,
 América a Colón rey proclamava,
 Línes qu'el mar li doni sepultura.

JOSEPH ALABAN

Las fiestas de la ciudad están en son más alto grado de esplendor a questa setmana.

Y els bunyols oficials gastantse un dinerat continúan també a la ordre del dia.

L'únic que potser val la pena y justifiqui un bon gasto, encara que no de 27.000 duros com costa, es el Passeig de Colon.

Las 20.000 banderas oficials a deu rals cada una son la riota dels barcelonins, que han tingut de pagar deu mil duros per unas quantes pessas de draps que s'encostipen tot sols y ploran per tots sols quatre costats encara no cauhen quatre gotas.

La corrida de toros de diumenje també fou subvencionada en 4.000 duros per la comissió oficial. ¡Digne pendent dels 9.000 dures donats a la Catedral! D'aixó s'en podran dir regidors d'encens y banys.

La comissió oficial s'està coronant de cebas y alls.

La qüestió de las banderas y dels deu ralets cada una que costan ha provocat la dimissió del regidor Sr. Gualdo, que proposava que s'en fessin 5.000 més per subasta al tipo de cinc rals cada una, y encara deya qu'els postors en la subasta hi rebaxarian alguna cosa.

No hi ha, doncs, que estranyar que al carrer de la gruta ne digui el poble carrer de Perot lo regidor.

D'acceptarse la proposició del Sr. Gualdo... quina planxa els regidors dels deu rals per cada bandera!

Naturalment que l'idea va desestarse. ¡No faltava més!

Es diu qu'els Ajuntaments de Madrid y de Barcelona estan en estudi pera ser suspesos pel govern a conseqüència de la molta xanxulleria qu'han portat a terme.

Sens dubte qu'un y altre son ben mereixedors de las severitats gubernamentals pel modo com han malversat el diner del comú, pero no farán acas el meteix els qu'els vingan de rera? ¿es acas nou aixó de que arribi un pelon a regidor y am motiu de desempenyar tal càrrec gratuít al cab d'un parell d'anys ja es fassi una casa?

¿Doncs a qué cansarse en mudar? Deixarlos fer, que potser qu'els que vingan a rellevarlos encara sigan pitjors.

La gent de La Fulla no sé qué fa parada devant de las estatuas de Colon, y com redimontri es que no van a colocar fullas a aquellas piteras qu'ensenyen varios bustos dels allí colcats.

Ja ho veig: ¡els pobres deuen estar tan enfeynats perseguint La TRAMONTANA!

Fa ja algunas setmanas diguerem qu'els trempats del Niu Guerrier d'aquesta ciutat es preparavan a celebrar el IV centenari del descubrimient d'America, y efectivament, dimars a la nit van inaugurar en son local social unas vistas panorámicas sui generis que, com tot lo que fa el Niu, comensat y desenrotllat sense pretensions acaba per resultar gran, al revés de tot lo oficial que sempre es comensa am molta grandiositat y bombo pera resultar un bunyol dolent y car.

Consta la qu'en podrém dir instalació panorámica ó diorámica del Niu en unas deu ó dotze vistas sobre els més culminants episodis de la vida de Colon, quinas vistas tenen de mirarse per forats que devant d'ellas deixan veure unas covas imitació de las d'Arxan, de Montserrat otras, de Manacor ó de Tarragona las de més enllá, totas construïdas am paper, pero que resultan de molt bon gust y al fondo de las quals ressaltan pinturas més que regulars totas y algunas de verdader é innegable mèrit.

La instalació de las covas es feta baix la direcció del Sr. Casanova, home molt entés en aquest rengló, y las pinturas son degudas al pinzell de Joan Pruna, aprofitat artista socio del Niu.

Lo que més allí admira es el gran partit de del pis del Niu ha sapigut treure l'instalador, fent passar al espectador, que comensa per entrar pel balcó del pati, per una infinitat de montanyas y rampas y voltas y cantons, que no sembla sino que allí hi hagi deu vegadas més de lloc del que realment existeix.

En fi, qu'el Niu ha fet una cosa casi am cap diner, que si arriba a ser del programa oficial a lo menos hauria costat vinticinco ó trenta mil duros a la ciutat, y aquest es el gran mèrit del Niu.

La entrada será per invitació am targeta que cada una permet l'entrada a cine racionales, tinent de comprarse el catalec a la entrada y sent de franc la sortida.

En nostre darrer número, per estar tot ell destinat al IV aniversari del descubrimient d'America, no ens poguerem ocupar del Congrés de Lliurepensadors que actualment s'està celebrant a Madrid, y donar compte del resultat final de las suscripciones obertas am motiu d'ell, lo qual aném a fer ara.

De novas adhesions a las corporacions obreras catalanas tenim de fer constar las de La Llum de Palamós, el grupo de S. Fructuós de Bages y els lliurepensadors de Malgrat, essent amb aquestas trenta dugas las entitats adheridas.

Las cantitats suscritas per aquestas corporacions donan definitivament el següent resultat:

	Pesetas
Suma anterior	246'50
Centre Salient d'Ensenyansa laica	10'00
Academia libre de Barcelona	2'60
Un particular	1'00
Societat Camarics del Comerç de Barcelona	3'80
Centre La Llum de Palamós	2'30
Total	269'00

quina cantitat, unida a las 127'75, que van en altre lloc d'aquest número recullidas per suscripció, fan un total de

PESETAS 396'75

pera els dos delegats directes enviats a Madrid, ahont trobaran set ó vuyt companys obrers que defensaran en el Congrés de Lliurepensadors la Memoria de las societats obreras de Catalunya que publicarem en nostre penúltim número.

La setmana entrant, enviat per nostre Director, publicarem ja extensa ressenya del mencionat Congrés.

El carrer de Perot lo Lladre, un dels més trets y fastigosos de la part antiga de Barcelona ha sigut transformat en una gruta de molt bon gust y que crida poderosamente la atenció de quants visitan aquella via estreta que efectivament per res millor podia habilitarse que per gruta.

Visitantlo dos amigs diguerem: — Aixó es tant fosc y estret que sembla el lloc ahont tindria de reunir-se la comissió de festas pera passar comptes.

— Es veritat, respongué l'altre, y llavors podria cambiarseli part del nom al carrer, dihentli en lloc de Perot lo Lladre, carrer de Perot lo regidor.

La idea fou celebrada y ha comensat a escamparse per Barcelona, aprobantia casi tothom.

Amb aquestos dias de ser a la presó, havém vist un espectacle xocant.

No sabem si per la societat La Fulla ó per alguna altra de semblant estructura, es preté catolicar a la gent de la presó, a quin objecte els diumenjes visitan el pati varios senyors de la crosta de baix acompanyats d'algun bólit negre, y reparteixen pa, vi, tabaco y estampas als presos, abraçant al un y al altre, donant la mà a aquet y acariciant als demés, a fi de ferlos anar pel bon cami de la fe de nostros avis y proporcionar-se lastre pera tornar a aquells bons temps en qu'es cremava de viu en viu a qui no pensava com tenia manat la nostra santa mare l'Iglesia católica apostólica y romana.

Naturalment qu'els presos, per alló del pa y el vi y els cigarros, es deixan estimar y prenen l'estampa, més tan bon punt els senyors de la caritat han desaparegut, s'em plantan el sant a la més indicada de las derrerias de l'home, fenthi una brometa en que n'hi ha pera llogarhi devots.

Diumenje varem divertirnoshi soberanament am tan piadoso espectacle.

Agrahim a tots els amigs y companys, tant de dintre com de fora de Barcelona, las felicitacions y enhorabona de que havém sigut objecte per la publicació de nostro darrer número extraordinari.

Havém complert la paraula de que prometent poc sabem donar molt, no fent com altres que tot ho prometen y sols van per grans ganancias.

Nosotros, a pesar de la numerosa tirada ja agotada, no havém fet més que cubrir per els gastos, y ja ens donem per satisets, puig ens basta l'apreci que de nostro número extraordinari n'ha fet el public pera donarnos per ben pagats.

El diliums al mati sorti cap a Madrid el company Torrents pera representar las corporacions obreras catalanas al Congrés de Lliurepensadors, y fins dijous no pogué sortir l'altre delegat J. Llunas, director d'aquest periódic, per l'aglomeració de feyna y son estat algo delicat de salut en aquets moments a causa de l'excésu treball que d'algunas setmanas ensa ve sofrint y de las persecuciones de qu'es objecte.

Segons nostras noticias de la capital d'Espanya, el Congrés resultarà importantíssim com cap més d'altre de la meteix indole se n'ha celebrat, assistinthi prop d'un miler de delegats, entre els quins es comptan las més grans notabilitats científicas d'Europa y América.

L'Espanya de Torquemada y de La Fulla té de reivindicarse devant de las nacions civilizadas de la farsa d'hipocresia y fanatismo que la corseca.

SUSCRIPCIÓN

peis gastos de delegació obrera al Congrés Universal de Lliurepensadors, de Madrid.

	Pesetas
Suma anterior	56'30
En La TRAMONTANA: E. Font y un company, 2'50 pesetas.—Anton Besó, 1.—J. Velhís y un anarquista, 2.—Bures y 5 companys de San Fructuós, 7'50.—Tres socs de El Comar, de Sant Martí, 3.—Varios individuos de la Societat de Fueter, 10'15.—F. Gana y P. Vall, 2.—Mariano Callis, 1.—P. Oller, de Vall, 1.—J. Sarría, 1.—Un contra-bonet, 2.—Un cómic tronat, 1.—Josep Giralt, 1.—Joan Martí, Pere Prunés y tres més de Sabadell, 5.—J. A. 1'25.—B. Busquets, 1'25.—Alex Castells, de Roda, 1'15.—J. Pujol, de Oradell, 1'50.—Un Carrilayre, 1.—Niquel Ribba, de San Feliu, 1'30.—J. J. 1.—Magi Argelí, 1.—A. Girones, 1.—Cinc companys de Vall, 5'50.—S. Plaia y dos companys de Palamós, 3.—Francisco Mañé, de Vilasar, 1'25.—J. Melich, 0'25.—J. Bayona, 0'55.—N. Bellmunt, 1.—R. Paljea, 1.—Total, 62'45	62'45
En La Llum: J. Berga, 1.—I. Martínez, 1.—Puig, 1.—J. Simó, 1.—J. Fiquera, 1.—A. Vall, 1.—A. Almasqué, 1.—M. Callis, 1.—S. Pous, 1.—Total, 9'00	9'00
Suma	127'75

Queda tancada la suscripció.

GALLS DE TENOR

Am las festas d'en Colon volen distreuens, clá es veu. Si podem estar per festas, com las cosas van tant bé!

De festas poden estarne els corbs de la Catedral, amb aquells nou mil dures qu'els hi ha dat la Casa Gran.

Una cantata a Colon me li han fet per ferli festas. ¡Com si fos un nen de mamas, per cantarli cançonetas!

Las grans festas de Colon dius que l'agradan, Carmeta. Doncs mira: quan las hi fassin, jo també a tu et faré festas.

Ja fa temps qu'una criada em dona rals per fumar. ¡Jo si que pug dir qu'en ella una América hi trobat!

Semblava qu'á Barcelona hi hauria festas més vistats; però ¡al las bras y festas totas han sigut de... fra.

Si de Gènova era fill en Colon, d'aptes hi han. Doncs jo m'atreveixo a dir, qu'era fill... dels seus papas.

J. CASANOVA VENTURA